

УДК 821.054.7:[821.162.1::82.01/.09]

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-14-18>

Світлана ФОКІНА

кандидат філологічних наук, докторант, доцент кафедри загального та слов'янського літературознавства, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Французький бульвар 24/26, м. Одеса, Україна

ORCID: 0000-0002-2406-0978

Бібліографічний опис статті: Фокіна, С. (2021). Західно-слов'янський погляд на розвиток російської емігрантології. *Актуальні питання іноземної філології*, 14, 112–117, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-14-18>

ЗАХІДНО-СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ПОГЛЯД НА РОЗВИТОК РОСІЙСЬКОЇ ЕМІГРАНТОЛОГІЇ

У статті простежені віхи розвитку емігрантології як галузі гуманітористики, що тяжіє до типу між-дисциплінарного наукового дискурсу. Представлено огляд діяльності наукових центрів у Росії, Польщі, а також в інших країнах Зарубіжжя, що спеціалізуються на вивченні слов'янської і безпосередньо російської емігрантології. Наведено точки зору вчених, які представляють різні емігрантологічні напрямки та навіть школи. Змодельовано смислове поле, що дозволяє в діалоговому режимі співвіднести позиції вчених Польщі, а також Чехії та деяких російських дослідників у вивченні російської еміграції різних хвиль та сучасного постхвильового періоду. Метою даного дослідження є на підставі здійснюваного аналізу сучасного стану російської емігрантології осмислити різні прояви емігрантської поетичної свідомості в теоретичному плані з позиції західнослов'янського крила емігрантології. Осмислені ключові ідеї сучасної емігрантології та тенденції подальшого розвитку емігрантологічної думки. Виділені найбільш актуальні перспективи розвитку сучасної емігрантології: взаємодія з антропоцентричною парадигмою напрямів філософії, створення трансдисциплінарного емігрантологічного проекту, необхідність активного вивчення існуючих лакун. Зокрема безсумнівною перспективністю вивчення є сучасна літературна діяльність інтелектуалів-емігрантів постхвильового періоду. Серед актуальних проблем емігрантологічних дослідницьких пошуків актуалізовано уявлення про форми прикордонності та трансгресивності свідомості поетів-емігрантів. Виділено сенсоутворюючі комплекси, що формують емігрантську ідентичність. З найбільш послідовно проявляючихся факторів позначені: антропологічний зріз самотнього типу *homo emigranticus*, трансгресивність емігрантського менталітету, ностальгічна оптика сприйняття, показові для еміграційної свідомості. У світлі різних дослідницьких позицій сформовано ракурс розгляду емігранта як фігури перехідності і відповідно «героя нашого часу».

Ключові слова: російська емігрантологія, західнослов'янський дослідницький ракурс, *homo emigranticus*, перехідність, ностальгічна свідомість.

Svetlana FOKINA

candidate of philological sciences, doctoral student, Department of General and Slavic Literary Criticism, Odessa I. I. Mechnikov National University

ORCID: 0000-0002-2406-0978

To cite this article: Fokina, S. (2021). Zahidno-slov'jans'kij pogljad na rozvitok rosijs'koї emigrantologii [West Slavic view on the development of Russian emigrantology]. *Current Issues of Foreign Philology*, 14, 112–117, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-14-18>

WEST SLAVIC VIEW ON THE DEVELOPMENT OF RUSSIAN EMIGRANTOLOGY

The relevance of emigrant science is due to the study of various forms of borderhood that reflect the transgressive consciousness of the emigrant. The article is investigated the milestones of the development of emigrantology as a branch of humanities, gravitating to the type of interdisciplinary scientific discourse. An overview is presented the activities of scientific centers in Russia, Poland, as well as in other countries of Abroad specializing in the study of Slavic and directly Russian emigration. In this research project were considered the points of view of scientists representing various emigrantological scientific directions and schools. A semantic field has been modeled, which allows us to online correlate the positions of scientists in Poland, as well as the Czech Republic and some Russian researchers in the study

of Russian emigration of different waves and the modern post-wave period. The purpose of this study is to understand various manifestations of emigrant poetic consciousness in theoretical terms from the perspective of the West Slavic wing of emigrantology based on an analysis of the current state of Russian emigrantology. During the study are understood ideas of modern emigrantology and trends of further development of emigrantological thought. The unquestionable importance and perspective of the study seems to be the modern literary activity of emigrant intellectuals of the post-wave period. Among the current problems of emigrantological research searches were identified ideas about the forms of borderline and transgressivity of the consciousness of emigrant poets. Semantic complexes are highlighted forming emigrant identity. Taking into account of different research positions has been formed the perspective of the emigrant as a transition figure and correspondingly «hero of our time».

Key words: *Russian emigrantology, West Slavic research perspective, homo emigranticus, transition, nostalgic consciousness.*

Актуальність цієї статті обумовлена інтересом сучасної літературознавчої думки до феномену слов'янської емігрантології, зокрема російської, яка сьогодні прогне знайти нові шляхи наукового пошуку. **Огляд вивченості** віх розвитку та виявлення лакун сучасної емігрантології дозволив сформувавши методологічну базу представленої статті. **Облік різних точок зору** провідних західнослов'янських представників російської емігрантологічної гілки (в основному польських, деяких чеських та інших емігрантологів, що знаходяться в діалозі з даним західнославянським напрямком) допоміг виділити ключові дефініції **категоріального апарату**, що формує наукове поле даного дослідження. **Знаковими концептами наукового пошуку** стали поняття: емігрантологія, інтелектуал-емігрант, прикордонність свідомості, емігрантська ідентифікація.

Мета статті – на підставі здійсненого аналізу сучасного стану російської емігрантології осмислити різні прояви емігрантської поетичної свідомості в теоретичному плані з позицій західнослов'янського крила емігрантології.

У світлі сучасного наукового процесу емігрантологія не тільки напрямком гуманітарної думки, але й явно один з досить перспективних. Актуальність емігрантології обумовлена вивченням різних форм прикордонності, що відображають трансгресивну свідомість емігранта. За спостереженням О. Демідової, «емігрантоведення можна віднести до однієї з найдавніших областей гуманітарного знання» (Демідова, 2015, с. 75). У рамках емігрантології виділяється великий та досить різноманітний матеріал, що може послужити як об'єкт і предмет наукового дослідження. На поточний момент сформовані різноспрямовані цілі та завдання, методологічні принципи, міждисциплінарні підходи, понятійний апарат емігрантологічного дослідження.

З давнини й по сучасність безсумнівна активність міграційних та еміграційних процесів, що потребують ретельного вивчення, систематизації, класифікації, глибокого осмислення та інтерпретації, відповідних обраному аспекту висвітлення проблеми. За чітким зауваженням Ю. Борєва, еміграційна «сфера соціального життя стала настільки великою та значущою, що потребує особливого вивчення. Народжується нова наука – емігрантологія» (Борєв, 2004, с. 6). У 1998 році в Кракові проходив XII з'їзд славистів, в рамках якого професор Л. Суханек ввів «у науковий обіг новий термін – емігрантологія» (Звонарьова, 2015, с. 343). Термін емігрантологія, за словом Л. Звонарьової, «досить вдалий та точний – він найбільш повно відображає інтерес вчених до різних сфер такого багатогарного явища як еміграція» (Звонарьова, 2015, с. 343). Б. Кодзис акцентує активне прийняття терміну і безпосередньо самої дисципліни «багатьма вченими по відношенню до слов'янських народів, в історії яких еміграція була значущою подією» (Кодзис, 2018, с. 20). За словами Л. Суханека, різнобічні дослідження «з'явилися, звичайно, значно раніше, коли термін емігрантологія ще не існував» (Суханек, 2012, с. 20). Перші кроки в осмисленні російської емігрантської спадщини були зроблені в критичній думці першої хвилі еміграції. На даний час емігрантологія не тільки сформований науковий напрямок, але й активно розвивається відповідно до ідей сучасної гуманітаристики.

Гуманітаристи різних країн займаються вивченням явища еміграції. Зокрема пильна увага приділяється феномену слов'янської еміграції і безпосередньо однієї із знакових у світовому літературному процесі – російської. Досить активно слов'янською та російською емігрантологією займаються в Польщі. Серед польських емігрантологічних центрів слід назвати нау-

кові платформи в Бидгощі, Варшаві, Вроцлаві, Кракові, Любліні, Ольштині, Ополі, Познані, Туруні. У 2008 році завдяки ініціативі Л. Суханека та активній науковій діяльності в даному напрямку було засновано «Комісію емігрантології слов'ян <...> при Комітеті слов'янознавства Польської академії наук» (Суханек, 2015, с. 10). У 2013 році здійснилося присвоєння Комісії міжнародного статусу у зв'язку з її входженням до Міжнародного комітету славистів, а «її головою був призначений Люціан Суханек» (Суханек, 2015, с. 11). Осмислюючи віхи вивчення літератури російського зарубіжжя І. Мянновська зазначає, що «до початку XXI ст. в Польщі визначилися наукові центри та вчені», для яких тексти російських літераторів-емігрантів «стали основним напрямком досліджень» (Мянновська, 2012 а, с. 25). Проводяться також і значущі заходи, спрямовані на підтримку діалогу з російською емігрантською культурою. Так у 2012 році в Слупську був організований та проведений Міжнародний Фестиваль «Повернутися в Росію віршами та прозою» – російськомовні письменники поза Росією. За спостереженнями учасників фестивалю вдалося донести «неповторну атмосферу російського життя “ТАМ” і “ТУТ”, влітої в загальний резервуар російської культури» (Мянновська, 2012 б, с. 330). Вищенаведена динаміка свідчить про визнання науковим світом важливого місця емігрантології та перспективності даного напрямку. У 2021 році на базі Нижегородського державного педагогічного університету імені Козьми Мініна за фінансової підтримки фонду «Російсько-польський центр діалогу та злагоди» організовано Літню школу «Література російського Зарубіжжя: особи, долі, книги».

Актуалізуючи ідеї емігрантології як науки «про літературу і культуру еміграції» (Суханек, 2013, с. 12), Л. Суханек підкреслює особливе значення еміграційних процесів у слов'янських країнах. Якщо дослідницьке поле емігрантології в якості предмета визначає еміграція, то об'єктом відповідно є «історія еміграції, її інститути <...> і організаційні форми <...>, духовне, релігійне і політичне життя, досягнення в <...> областях культури...» (Суханек, 2013, с. 13). На сучасному етапі слов'янська і особливо російська емігрантологія представляють високий ступінь дослідницького інтересу і активно розвиваються.

Важливу межу для емігрантологічного осмислення намічає І. Ндаяє. Польська дослідниця стверджує, що «збереження і розвиток російської культури та традицій “Срібного століття” підняло еміграцію “першої хвилі” до статусу культурного феномену» (Ndiaye, 2007, с. 91). Така точка зору відкриває перспективу погляду на російську еміграцію в цілому, моделлю для якої послужив досвід саме першої хвилі, як на явище занурення в діалог з Срібним століттям. Така призма дозволяє вирахувати важливість вивчення проблеми глибинних літературних зв'язків із Срібним століттям і в сучасній російській еміграції кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Стан емігрантології як науки, що накопичила глибокий дослідницький потенціал і шукає нових рубежів, вірно охарактеризував Б. Кодзіс. Завдання емігрантології – «комплексне вивчення спадщини слов'ян-емігрантів» (Кодзіс, 2018, с. 20). Методологічною основою для емігрантологічних наукових пошуків можуть стати «багатоаспектні, міждисциплінарні дослідження» (Кодзіс, 2018, с. 21), що спираються на накопичений досвід гуманітаристики загалом. Ракурс вищевказаної проблематики знаходить переломлення в роботі низки дослідницьких центрів (у Росії, Болгарії, Німеччині, Греції, Ізраїлі, Італії, Польщі, США, Туреччині, Франції, Чехії, Естонії та ін.), проведення конференцій, виданні збірників наукових праць, періодичних видань, зокрема «Emigrantologia Słowian», колективних та авторських монографій, присвячених даній тематиці, об'єднанні вчених у дослідницькі групи для осмислення різних питань та віх еміграції.

З точки зору Ю. Борєва, емігрант – це «трагічна особистість <...> блудний син вітчизни» (Борєв, 2004, с. 6). Трагічність емігрантської свідомості реалізується завдяки здійснюваному розриву, потенційній маргінальності, амбівалентності погляду на світ, лімінальності позиції особистості та трансгресивності психосфери.

Феномен еміграції потенційно передбачає переживання культурного шоку. За спостереженнями Л. Суханека, цей «процес переміщення з однієї реальності в іншу носить травматичний характер для багатьох аспектів життя людини – індивідуального, антропологічного, культурного» (Суханек, 2020, с. 16). Травматичний досвід емігранта був канонізований ще Ові-

дієм, який опинився на засланні в Томах. Лінія гіркоти перебування на чужині стала багато в чому знаковою для російських поетів емігрантів різних хвиль та постхвильового періоду.

У різних країнах емігрантологія має свої особливості розвитку. Мабуть, в якості об'єднуючої ланки різних емігрантологічних напрямків можна виділити досить добре розроблені: історичні віхи еміграції, феномен емігрантської прози, поезії та критики, мемуаристики, специфіку емігрантських періодичних видань. Серед об'єднуючих підходів у різних напрямках російської емігрантології слід виділити осмислення перспектив векторів вивчення феномену «*homo emigranticus*» у ХХІ столітті. Знаковий характер, безсумнівно, мають проблеми: культурної ідентичності, спадкоємності рідній культурі в рамках інтелектуальної діяльності емігрантів, лімінальності статусу та трансгресивності емігрантської свідомості.

За підсумками ХХІІІ міжнародної наукової конференції «Оломоуцькі дні русистів», метою якої було в колі фахівців з різних країн «обговорити сучасний стан вивчення російської еміграції» (Пехал, 2016, с. 5), було видано збірку матеріалів «Література російської еміграції». Виділяючи значущі напрямки роботи в галузі емігрантології, З. Пехал – редактор даного наукового видання, загострює увагу на питаннях «особливого статусу емігранта», «емігранта як типу людини», «його ставлення до метрополії», «взаємини свого і чужого» (Пехал, 2016, с. 5). Ці аспекти проблеми висвітлюють полівалентність ракурсів наукового осмислення «*homo emigranticus*» як антропологічного типу, специфіки його ідентичності, взаємин з покинутою батьківщиною та новим місцем проживання. З. Пехал відзначає також важливість осмислення «особливостей естетики емігрантської поезії та емігрантського роману» (Пехал, 2016, с. 5), акцентуючи роль даних форм літературного дискурсу в якості домінантних у прояві емігрантської свідомості.

Спираючись на ряд різних спостережень вчених-емігрантологів, можна запропонувати модель поділу понять російських: еміграції, зарубіжжя та діаспори. Зарубіжжя представляється найбільш нейтральним терміном, який практично не зачіпає позиції ідентифікації або ж інтеграції. Діаспора орієнтована на процеси глобалізації, гібридизації та розширення

своїх рамок в плані вибору країни проживання. Поняття еміграції найбільш архетипічне та незмінно координується феноменом ностальгії, що зберігає свої традиції від давнини до наших днів.

Існує ряд ідей щодо тенденцій подальшого розвитку емігрантології. Л. Суханек підкреслює перспективність діалогу емігрантології з атропоцентричною філософською парадигмою. Так «антропологія (філософія людини), персоналізм та феноменологія можуть принести хороші результати...» (Суханек, 2020, с. 14), розширюючи смислові рамки емігрантологічних робіт. Виділений вченим аспект дослідження висвітлює важливість осмислення факторів свідомості, суб'єктивності та ідентичності «*homo emigranticus*» в ситуації естетичного шоку, розриву та розсіювання.

Надію, що незабаром буде здійснено повною мірою «науковий проект трансдисциплінарної емігрантології» (Ковальська-Пашт, 2015, с. 83), що сприяє цілісному охопленню такого складного і культуронасиченого явища як еміграція, висловлює І. Ковальська-Пашт. Крім того, І. Ковальська-Пашт виділяє знакове проблемне поле в російській емігрантології. Дослідниця акцентує «сприйняття простору / території як важливого суспільного конструкту, що створює культурні явища...» (Ковальська-Пашт, 2015, с. 83). Як приклади І. Ковальська-Пашт наводить безпосередньо поняття зарубіжжя, конкретизує загальноприйняті центри російської еміграції: Берлін, Прага, Париж. Уточнюються відповідні лакуни: «упущений з уваги Константинополь, недооцінені Харбін, Шанхай, центри в США» (Ковальська-Пашт, 2015, с. 83). Взаємозв'язок емігрантологічного дослідження та міського тексту вельми показовий.

Еміграційні процеси, що охоплюють ХХ століття і зачіпають ХХІ століття, в плані локалізації російських емігрантів різних хвиль й в постхвильовий період орієнтовані саме на місто, найчастіше столицю.

Г. Нефагіна, одна з небагатьох емігрантологів, змальовує контури ситуації сучасної літературної еміграції. Г. Нефагіна стверджує, що сучасні письменники-емігранти, які як проживають за кордоном (Ю. Дужніков, В. Андреева), так й повернулися на батьківщину (Т. Толстая), «створюючи образ російського емігранта, в першу чергу змальовують його як носія росій-

ської мови, вкинутого до чужого мовного простору» (Нефагіна, 2015, с. 472). Осмисляючи вписаність російського інтелектуала-емігранта в опозицію «своє» / «чуже», Г. Нефагіна акцентує важливий аспект емігрантської самоідентифікації, пов'язаної, насамперед, зі збереженням рідної мови. Дослідниця намічає важливий напрямок вивчення сучасною емігрантологією: емігрантський літературний процес, що здійснюється сьогодні. У запропонованому нефагінському варіанті вирішення даної проблеми увагу зосереджено на емігрантській прозі. Не менш перспективним емігрантологічним напрямком представляється вивчення сучасної емігрантської поезії.

Перспективним напрямком розвитку сучасної емігрантології є увага до знакових постатей міфології, історії та літератури, що втілюють феномен емігранта. Так «ряд дослідників пропонує в якості емблеми homo emigranticus різні архетипічні образи, серед яких важливе місце слід відвести Одиссею, що знаходить послідовне підтвердження в поетичних практиках поетів-емігрантів кінця ХХ – початку ХХІ століття (Й. Бродського, А. Ширяєва, В. Зубаревої, О. Петрової)» (Фокіна, 2021, с. 509). У зв'язку з цим одним із шляхів може стати вивчення специфіки авторських масок сучасних поетів-емігрантів.

Щодо питання стану вивченості в емігрантологічному науковому напрямку, Б. Кодзис зазначає, що «незважаючи на велику кількість і різноманітність існуючих наукових робіт» (Кодзис, 2016, с. 12) явна невичерпаність, широта, багатогранність і необхідність вивчення творчої

спадщини російської еміграції. На даний час «найбільш повно і всебічно досліджений лише його верхній пласт, тобто творчість маститих авторів» (Кодзис, 2016, с. 12). Слід уточнити, що Б. Кодзис передбачає в основному представників першої, частково другої і третьої хвиль. Значно більше не вивчена літературна ситуація сучасної інтелектуальної еміграції, зокрема досвід поетів-емігрантів, чия творчість хронологічно співвідноситься з часовими рамками кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Серед важливих інноваційних матеріалів емігрантології слід виділити творчі пошуки в галузі поезії, прози, критики сучасної постхвильової російської еміграції. Існують різні думки щодо наступних за третьою хвилею новітніх хвиль російської еміграції. Дослідники виділяють четверту й навіть п'яту хвилю. Але найбільш доцільною видається точка зору Ю. Борева, що зі скасуванням залізної завіси еміграційні процеси не варто прив'язувати до феномену хвиль. У зв'язку з цією позицією в статті використовується поняття постхвильовий період, що характеризує сучасну російську літературну еміграцію. У цьому контексті доцільними є низка завдань. Ввести до дослідницького ужитку досі не вивчені тексти сучасних російських літераторів-емігрантів. Проаналізувати аспекти самоідентифікації сучасних представників російської інтелектуальної еміграції. Виявити ступінь укорінення до рідної культури та значущості російської літератури для сучасної російської інтелектуальної діаспори. Осмислити фактори прояву ностальгії в сучасній емігрантській картині світу.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Боров Ю. (2004). Эмигрантология. *Русское Зарубежье: приглашение к диалогу*. Калининград : КНУ. 6–7.
2. Демидова О. Р. (2015). Эмиграция как проблема философии культуры. *Вестник ЛГУ им. А. С. Пушкина*. Сер.: Философия, этика, религиоведение. № 3. Т. 2, 74–81.
3. Звонарёва Л. (2015). Эмигрантологи совещаются в Ополе. *Polilog. Studia Neofilologiczne*. № 5, 343–348.
4. Ковальска-Пашт И. (2015). Эмигрантология. Научно-исследовательский вклад польской русистики. *Przegląd rusycystyczny*. Nr 2 (150), 78–96.
5. Кодзис Б. (2018). Литература русской эмиграции в Польше: итоги и перспективы исследования. *Россия и Китай на дальневосточных рубежах*. Вып. 12: *Русская эмиграция в Китае: опыт исхода*. Благовещенск : Амурской гос. ун-т, 15–23.
6. Кодзис Б. (2016). Литература русской эмиграции в современной критике. Итоги и перспективы изучения. *Литература русской эмиграции*. Olomouc, 6–19.
7. Мянвска И. (2012). Литература русского зарубежья в Польше в начале ХХІ века. *Вісник дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Сер. «Філологічні науки». № 1 (3), 24–29.
8. Мянвска И. (2012). Международный Фестиваль «Вернуться в Россию стихами и прозой» – русскоязычные писатели вне России. *Nowa Polityka Wschodnia*. № 2 (3), 326–330.

9. Нефагина Г. (2015). «Свое» – «чужое» и проблема самоидентификации эмигранта в современной литературе русского зарубежья. *Русский язык и литература в пространстве мировой культуры*. Т. 14: *Русская литература в мировом литературном процессе: история и современность*. Гранада, 471–476.
10. Пехал З. (2016). От редактора. *Литература русской эмиграции*. Olomouc, 5.
11. Суханек Л. (2015). Комиссия эмигрантологии славян Международного комитета славистов. *Emigrantologia Słowian*. 2015. Vol. 1, 9–12.
12. Суханек Л. (2013). Место антропологии в эмигрантологических исследованиях. *Русское зарубежье и славянский мир*. Белград : Славистское общество Сербии, 12–21.
13. Суханек Л. (2020). О пользе феноменологии в эмигрантологических исследованиях. *Acta Polono-Ruthenica*. № XXV/1, 11–20.
14. Суханек Л. (2012). Россияведение и эмигрантология. Новые формы исследований и дидактики в польской славистике. *Nová rusistika*. Vol. 5. Iss. Supplementum, 17–21.
15. Фокина С. (2021). Дискурсивные контексты образа Одиссея-ностальгика. *Slavia orientalis*. Т. LXX. № 3, 507–521. (Scopus)
16. Ndiaye I. A. (2007). Misja literatury emigracyjnej (“pierwsza fala” emigracji rosyjskiej). *Acta Polono-Ruthenica XII*, 77–93.

REFERENCES:

1. Borev, Ju. (2004). Jemigrantologija [Emigrantology]. *Russkoe Zarubezh'e: priglashenie k dialogu*. Kaliningrad : KNU. 6–7. [in Russian]
2. Demidova, O. R. (2015). Jemigracija kak problema filosofii kul'tury [Emigration as a problem of the philosophy of culture]. *Vestnik LGU im. A. S. Pushkina*. Ser.: Filosofija, jetika, religiovedenie. № 3. Vol. 2, 74–81. [in Russian]
3. Zvonarjova, L. (2015). Jemigrantologi soveshhajutsja v Opole [Emigrantologues meet in Opole]. *Polilog. Studia Neofilologiczne*. № 5, 343–348. [in Russian]
4. Koval'ska-Pasht, I. (2015). Jemigrantologija. Nauchno-issledovatel'skij vklad pol'skoj rusistiki. *Przegląd rusycystyczny*. № 2 (150), 78–96. [in Russian]
5. Kodzis, B. (2018). Literatura russkoj jemigracii v Pol'she: itogi i perspektivy issledovanija [Literature of Russian emigration in Poland: the results and prospects of the study]. *Rossija i Kitaj na dal'nevostochnyh rubezhah*. № 12: Russkaja jemigracija v Kitae: opyt ishoda. Blagoveshhensk : Amurskij gos. un-t, 15–23. [in Russian]
6. Kodzis, B. (2016). Literatura russkoj jemigracii v sovremennoj kritike. Itogi i perspektivy izuchenija. *Literatura russkoj jemigracii*. Olomouc, 6–19. [in Russian]
7. Mjanovska, I. (2012). Literatura russkogo zarubezh'ja v Pol'she v nachale XXI veka [Literature of Russian abroad in Poland at the beginning of the 21st century]. *Visnik dnipropeetrovs'kogo universitetu imeni Al'freda Nobelja*. Ser. «Filologichni nauki». № 1 (3), 24–29. [in Russian]
8. Myanovskaya, I. (2012). The International Festival «Return to Russia with Poems and Prose» is a Russian-language writer outside of Russia. *Nova Polityka Wschodnia*. № 2 (3), 326–330. [in Russian]
9. Nefagina, G. (2015). «Svoe» – «chuzhoe» i problema samoidentifikacii jemigranta v sovremennoj literature russkogo zarubezh'ja [«Own» – «alien» and the problem of self-identification of an emigrant in modern literature of Russian abroad]. *Russkij jazyk i literatura v prostranstve mirovoj kul'tury*. Vol. 14: *Russkaja literatura v mirovom literaturnom processe: istorija i sovremennost'*. Granada, 471–476. [in Russian]
10. Pehal, Z. (2016). Ot redaktora [From the editor]. *Literatura russkoj jemigracii*. Olomouc, 5. [in Russian]
11. Suhaneck, L. (2015). Komissija jemigrantologii slavjan Mezhdunarodnogo komiteta slavistov [Commission of Emigrantology of the Slavs of the International Committee of Slavists]. *Emigrantologia Słowian*. 2015. Vol. 1, 9–12. [in Russian]
12. Suhaneck, L. (2013). Mesto antropologii v jemigrantologicheskikh issledovanijah [Place of anthropology in emigrant studies]. *Russkoe zarubezh'e i slavjanskij mir*. Belgrad: Slavistskoe obshhestvo Serbii, 12–21. [in Russian]
13. Sukhanek, L. (2020). O pol'ze fenomenologii v jemigrantologicheskikh issledovanijah [On the benefits of phenomenology in emigrant research]. *Acta Polono-Ruthenica*. № XXV/1, 11–20. [in Russian]
14. Suhaneck, L. (2012). Rossievedenie i jemigrantologija. Novye formy issledovanij i didaktiki v pol'skoj slavistike [Russian studies and emigrant studies. New forms of research and didactics in Polish Slavic studies]. *Nová rusistika*. Vol. 5. Iss. Supplementum, 17–21. [in Russian]
15. Fokina, S. (2021). Diskursivnye konteksty obraza Odisseja-nostal'gika [Discursive Contexts of Image of an Odysseus-nostalgic]. *Slavia orientalis*. Vol. LXX. № 3, 507–521. [in Russian]
16. Ndiaye, I. A. (2007). Misja literatury emigracyjnej (“pierwsza fala” emigracji rosyjskiej). *Acta Polono-Ruthenica XII*, 77–93. [in Polish]